LandsbygdsNytt

Nr 2 – 2014 Årgång 13

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna

Fotograf: Linda Elverstig

UR INNEHÅLLET:

FÖRRA LANDSBYGDSPROGRAMMET

– Vad hände under förra landsbygdsprogrammet?

JORDBRUKARSTÖD

– Nu är det dags för sista ändringsdag för SAM-ansökan

NATUR- OCH KULTURMILJÖ

– Värdefulla ängsmarker bevaras

Så kom, och passerade, årets SAM-ansökanstillfälle

I Dalarna är det cirka 55 färre ansökningar i år jämfört med förra året. För Gävleborg är motsvarande siffra 51 färre. Det beror naturligtvis på flera olika saker men en av dem är att länens och Sveriges lantbrukare blir allt äldre samtidigt som det blir allt färre yngre som tar över. Därför hör jag till dem som tycker att det är bra att nya landsbygdsprogrammet lyfter fram yngre lantbrukare och vill prioritera dem.

En annan del av det nya landsbygdsprogrammet som jag tycker är bra är att stötta de ideella krafterna på landsbygden. I helgen var jag och informerade om vad vi vet om programmet på hembygdsförbundets årsmöte. Mitt inslag gav långt ifrån svar på hur det nya programmet är utformat då mycket återstår att besluta om men jag fick träffa och bli inspirerad av ett stort antal mycket engagerade och motiverade människor som brinner för landsbygdsfrågorna.

Min förhoppning är att landsbygdsprogrammet, tillsammans med övriga fonder i Lokalt Ledd Utveckling (gamla Leader), verkligen når alla på landbygden. Det gäller både företagare, boende och besökare. Jag tror att det som hembygdsförbundet skriver på sin hemsida, hembygden lever när vi arbetar med den, är lika sant när det kommer till landsbygden och landsbygdsprogrammet, de lever när vi arbetar med dem.

Med förhoppningar om en bra sommar och en bra programperiod 2014-2020!

Björn Forsberg
Landsbygdsdirektör, Länsstyrelsen Dalarnas län

Foto: Juliana Dänhardt

Nya hygienregler

För att minska risken för spridning av smitta mellan människor och djur har Jordbruksverket tagit fram nya hygienföreskrifter.

Allmänna hygienregler

De allmänna hygienreglerna omfattar alla som har djur, förutom djur som hålls i en privat bostad. Det ska finnas möjlighet att tvätta händerna med flytande tvål, varmt och kallt vatten före och efter kontakt med djur, samt tillgång till handdesinfektion. Tillfälliga lösningar kan accepteras om det inte går att ordna rinnande vatten. Besökare på en anläggning med livsmedelsproducerande djur, ej häst, ska använda skyddskläder och skoskydd av engångstyp, eller rena kläder och väl rengjorda skor.

Hygienregler för anläggningar med organiserad besöksverksamhet

Anläggningar med organiserad besöksverksamhet, till exempel ridskolor, fäbodar, turridning och ”Bo på lantgård” som erbjuder direktkontakt med djur, ska ta fram besöksregler anpassade efter den verksamhet som bedrivs och de som besöker verksamheten. Besöksreglerna bör upprättas i samarbete med anläggningens veterinär. Besökare ska informeras om vilka hygienregler som gäller, antingen muntligt eller skriftligt. I nära anslutning till de djurgrupper som besökare har direkt kontakt med ska det finnas möjlighet till handtvätt med åtminstone kallt vatten och tvål, torkmöjligheter av engångstyp samt handdesinfektion. Om anläggningen har tre eller fler organiserade besök per år ska detta anmälas till Länsstyrelsen.

Jenny Bransell, länsveterinär Gävleborg
010-225 12 68, jenny.bransell@lansstyrelsen.se
Cecilia Fröberg, länsveterinär Dalarna
010-225 03 98, cecilia.froberg@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN
Länsstyrelsen Gävleborg

Redaktion: Ann Marie Fagerberg, Berit Löfgren, Björn Forsberg, Jenny Larsson, Märta Ohlsson, Kristin Larsson
Ansvarig utgivare: Mats Hindström
Layout: DietmarDesign, Gävle
Tryck: Danagårds LiTHO AB. Upplaga: 5 500 ex.
Adressändringar och prenumerationer:
Kontakta Gisela Kayal 010-225 02 48, gisela.kayal@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Vad hindrar utvecklingen av landsbygdsföretagande?

Vi befinner oss mitt i en period där mycket är oklart kring hur kommande Landsbygdsprogram kan bidra till utvecklingen på landsbygden. Det är mycket pengar som så småningom ska fördelas till insatser som ska göra det intressant att på olika sätt vara verksam på landsbygden även framåt i tiden. Men det är inte bara Landsbygdsprogrammen som avgör utvecklingen. Det finns andra faktorer som kan vara lika avgörande.

Tillgång till mark stärker företag

Vi har till exempel pratat med en lantbrukare med djur i mellersta Dalarna som anger bristen på mark som ett av sina största hinder för att utveckla sitt företag till något som ett av barnen kan fortsätta att driva. ”Mer areal skulle behövas för att företaget ska kunna få in mer intäkter. Nu är det här lantbruket för litet för att försörja sig på och för stort för att driva vid sidan av ett annat jobb. Vi får sköta en grannes marker men vi får inget brukningsavtal och vi får inte söka stöd för marken eller gödsla den så som vi skulle vilja.” Företag som detta hamnar i ett läge där valet står mellan att dra ner på verksamheten så att det kan skötas som en hobby eller att lägga ner och hoppas på att någon annan lantbrukare i trakten kan ta över den egna marken.

En annan lantbrukare som nyss investerat i ett nytt djurstall berättar att banken vill att det ska finnas en säkerhet i till exempel mark på företaget för att ge lån. I en sådan situation blir markbrist ett indirekt hinder till utveckling.

I Dalarnas norra länsdelar beskriver en lantbrukare att merparten av markägarna är väldigt positiva till att man sköter markerna och håller dem öppna. ”Här är ägosplittringen ett problem. Om en markägare vill använda sin bit till någonting annat så blir det svårt för mig att bruka den mark som ligger runt omkring eftersom det blir så splittrat. Då ser man fram emot en bättre arrondering, men det är något som kan ta väldigt många år innan det är klart.”

I Gävleborg finns samma problematik men inte lika uttalat. Det är klart att lantbrukare som vill expandera tittar lite snett på markägare som bara putsar sina åkrar när arealerna istället skulle behövas för utökning av djurantalet. Det talas även här, i enstaka fall, om markägare som inte vill arrendera ut marken om de inte får hela gårdsstödet. Det är självklart tråkigt men kan vara ett resultat av gårdsstödets utformning.

Mark för odling av foder

Det är inte bara för att kunna öka antalet djur som det kan behövas mer mark. Att öka självförsörjningsgraden av foder är ett önskemål på många djurgårdar. I de sammanhangen är det beklagligt att det finns arealer som inte skördas när de istället skulle kunna producera foder lokalt, foder som annars köps in och transporteras från andra delar av Sverige. Det gäller främst spannmål till mogen skörd, men även olika proteingrödor.

Länsstyrelsen vill gärna att antalet betesdjur ökar, och inte bara i de befintliga besättningarna. Vi behöver fler gårdar med idisslare för att inte mer mark ska övergå till skogsmark i vårt län.

Är de här beskrivningarna något du känner igen? Hör gärna av dig till oss med fler exempel på vad som skulle underlätta en gynnsam utveckling på landsbygden!

AnnMarie Fagerberg, 010-225 02 38
annmarie.fagerberg@lansstyrelsen.se

Berit Löfgren, 010-225 14 36
berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Tillgången på mark kan ibland vara ett hinder för utvecklingen av landsbygdsföretagande. Foto: Anna Fläckman

Möjligt att rädda de *sista ängsmarkerna*

Åtgärdsprogrammen för hotade och sällsynta arter och naturtyper är centrala i samhällets naturvårdsarbete. Länsstyrelserna driver verksamheten på regional nivå. Första steget är inventeringar för att klarlägga aktuell situation, och därefter utforma handlingsplaner som ska främja arternas överlevnad. I Dalarna har inventeringar genomförts inom flera åtgärdsprogram som berör de traditionella ängarna och betena på oplöjd och ogödslad mark. Dessa kulturskapade miljöer har utvecklats till artrika lustgårdar med många sällsynta och hotade organismer. Sådana marker är både natur- och kulturarav som vi är skyldiga att förvalta.

En liten slåtteräng mellan åkrarna ner mot den breda Dalälven.
Foto: Anders Janols

Långsiktigt arbete

Inför 2013 togs inledande steg i arbetet för: ängssvampar, fältgentianor och dvärglåsbräken. Av de inventerade lokalerna prioriterades 18 för en pilotstudie med syfte att i samarbete med brukarna pröva vägar till fortsatt lämplig skötsel. De viktigaste kriterierna för urvalet var höga natur- och kulturvärden samt akut hot mot fortsatt kontinuerlig skötsel. Orsaken till att traditionell skötsel upphör på gamla ängsmarker är minskningen av resurser som krävs för att miljöerna ska leva kvar: brukarna åldras, jordbruk läggs ner, många föreningar har svårt att engagera medlemmar för idéellt arbete. Trenden är bekymmersam.

Bra förutsättningar år 2013

Arbetet med de utvalda ängarna kunde under sommaren 2013 genomföras i samarbete mellan Åtgärdsprogrammet för hotade arter, ett arbetsmarknadsprojekt på Skogsstyrelsen och en lärlingsutbildning i lieslåtter, som finansierades genom Landsbygdsprogrammet, vilket gav ökade resurser att åstadkomma ett gott resultat.

Febril aktivitet till fältgentianornas fromma.
Foto: Anders Janols

Kursdeltagaren Fredrik Lovéus svingar lien. Han är nu en av dem som kan anlitas för professionell slåtterhjälp med traditionella metoder.
Foto: Anders Janols

Exempel på prioriterade lokaler

De ängsmarker som utvaldes för det här pilotprojektet är av olika typ. Flera är slåttermarker på fäbodar, andra ligger i bymiljöer, några är numera betesmark och några av lokalerna ligger på öppen mark i anslutning till gamla vägar.

Exempel 1: Liten slåtteräng i slättbygd

I sydligaste Dalarna är spåren efter traditionella naturslåttermarker på väg att försvinna, men en av dem har slagits med lie sporadiskt under de senaste decennierna. Ängarna i trakten hyste flera arter med sydsvensk huvudutbredning, och fortfarande har denna äng rester av sydlig slåttergynnad flora. I samförstånd med nytillträdda ägare utförde en lokal hembygdsvårdare restaurerande slåtter tillsammans med en länsstyrelserepresentant. Grövre vegetation slogs med röjsåg/gräsklinga, och i övrigt användes lie och röjsåg/häcksax. Här finns visst hopp om en fortsättning av årlig slåtter med lokala idéella krafter. De nya ägarna visar stort intresse för ängen och kommer sannolikt att ta aktiv del i fortsatt skötsel.

Exempel 2: Vägkantsmiljö vid tidigare slåtteräng

Platsen uppmärksammades för många år sedan genom fynd av fältgentianor invid en byväg. De här slåttergynnade blommorna har levt kvar trots störningar genom snöplogning och buskröjningar. År 2011 hittades endast några få plantor, och det finns indikationer om att växt-

ten här är på väg att dö ut. Den gamla ängsmarken bredvid vägen slås dels med rotorgräsklippare många gånger varje sommar, och dels med röjsnöre. Markägaren erbjöds lieslåtter av vägkanter och ytor intill som brukade slås med röjsnöre. Under en dag jobbade här fyra kursdeltagare, tre projektarbetare från Skogsstyrelsen och Länsstyrelsens projektanställde. Markägaren själv körde undan slagen vegetation med traktor. Kontakt togs även med väghållaren om möjligheter till anpassning av skötselmetoder. Resurser till fortsatt lämplig slåtter och vägunderhåll är dock, trots det goda samarbetet vid insatsen, inte lätta att hitta.

Låg kostnad för bevarande av levande kulturarv

Värdefulla marker som dessa kräver regelbunden skötsel för att naturvärdena ska bestå. Länsstyrelsen har gjort en prognos för förutsättningarna för fortsatt kontinuerlig hävd på de 18 prioriterade lokalerna, om inget praktiskt stöd ges. Endast för två av dem bedöms prognosen som god och för fem finns visst hopp. För fyra av lokalerna är situationen oviss och för sju av dem är prognosen dyster.

Insatserna genom arbetsmarknadsprojektet och lärlingskursen gav en grund för att beräkna en årlig kostnad för skötsel på de prioriterade lokalerna. Om extern personal skulle anlitas beräknas kostnaden bli 500 000 kr. De arbetsuppgifter som ingår i beräkningen är slåtter med lie, motormanuell balk, röjsåg/gräsklinga, röjsåg/häcksax, räfsning och undankörning, slyröjning samt borttagande av enstaka träd.

Urvalet av de dalalokaler som ägnades särskilt intresse och stöd år 2013, utgjordes av marker vilkas värden bedömdes vara mest hotade i en nära framtid. Övriga uppskattningsvis 150 kvarvarande ängar sköts mer eller mindre nöjaktigt. Den halva miljonen kronor som årligen krävs för att rädda de mest hotade av de här lustgårdarna, skulle alltså göra det möjligt för i stort sett alla pärlorna i det levande ”Ekomuseet Dalarnas ängar” bevaras för framtiden.

Anders Janols
Kontaktperson på Länsstyrelsen Dalarna för Åtgärdsprogram för hotade arter:
Tomas Ljung, 010-225 03 47
tomas.ljung@lansstyrelsen.se

Fler unga ängsskötare

Länsstyrelsen genomförde förra sommaren en ”lärlingsutbildning” av yngre ängsskötare. Vi annonserade efter fem personer som gärna skulle vilja arbeta med praktisk lieslåtter i Dalarna, men som känner att de inte idag har tillräcklig praktisk erfarenhet för att på egen hand ta på sig uppdrag med lieslåtter.

Mattias Lundell knackar fram skärpan på sin lie. Foto: Anders Janols

Slåtterteknik och florakunskaper

Fredrik Lovéus, Mattias Lundell, Ellen Rönnblad, Jakob Svanberg och Näs Olle Tranberg nappade på annonsen. De fick fem veckors betald praktik, varav ca 60 timmar med handledare. Handledningen omfattade både vässning av lien, slåtterteknik och beräkning av tidsåtgång för slåtter samt information om ängarnas kulturhistoria och naturvärden. Staffan Lundaahl, som var huvudinstruktör, använder en ”knacklie” när han slår och det var också sådana som användes under projektet. Det är en lie som inte slipas på slipsten utan får sin skärpa genom att man knackar ut eggen med en hammare mot ett litet städ. I utbildningen ingick även övning att slipa vanliga liar med slipsten, hässjning och en demonstration av hamling. Kursen delfinansierades av EU genom landsbygdsprogrammet.

Dubbel nytta

Bland de ängar som gruppen slog fanns både steniga fäbodvallar, slåtterkärr med stora tuvor, dikesrenar och plana ängsmarker. Flera av markerna var sådan som prioriterats inom Åtgärdsprogrammet för hotade arter (se artikel intill). Genom att öva in slåttertekniken på ängar med höga naturvärden med behov av slåtter gjorde kursdeltagarna en stor naturvårdsnytta samtidigt som de blev skickliga på att slå med lie.

Märta Ohlsson, 010-225 02 58
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Första kursdagen i Tyrsberget. Staffan Lundaahl visar hur eggen ska skärpas för Jakob Svanberg, Olle Tranberg och Ellen Rönnblad. Foto: Märta Ohlsson

Landsbygdsprogrammet 2007–2013

Programperioden 2007-2013 är slut och även om alla insatser inte är avslutade ännu, så är det dags att börja summera. De övergripande målen för landsbygdsprogrammet har varit att stärka konkurrenskraften i jord- och skogsbruket, värna och utveckla miljö och landskap, och förbättra livskvalitet och främja en mer mångsidig ekonomi på landsbygden.

Jämfört med den föregående programperioden 2000–2006 innehöll landsbygdsprogrammet 2007–2013 flera nyheter. Exempelvis infördes regionalt prioriterade ersättningar och miljöinvesteringar inom Utvald miljö samt miljöinsatser i skogsbruket. Fler målgrupper tillkom, exempelvis småföretagare på landsbygden och ideella föreningar, med satsningar på affärsutveckling, förnybar energi, bredband, service och bygdeutveckling. En välkommen nyhet var att planering och prioritering av företags- och projektstöden samt Utvald miljö hanterades länsvis genom de regionala genomförandestrategierna. Det nya upplägget innebar ett större regionalt inflytande över landsbygdsprogrammets medel och regional anpassning av insatserna utifrån regionala och lokala förutsättningar.

Landsbygdsprogrammet har i Dalarna och Gävleborg omfattat drygt 150 respektive över 200 miljoner kronor om året. Politiken vill påverka samhällsutvecklingen, men utvecklingen styrs av många olika faktorer och i de stora skeendena kan ändå landsbygdsprogrammets medel verka små. En långsiktig pågående trend är urbaniseringen som innebär att människor av olika skäl flyttar från glesbygd och mindre orter till större städer och storstäder. Storstadslänens befolkning har ökat kraftigt medan län som Dalarna och Gävleborg haft en blygsam befolkningsutveckling. En annan övergripande trend är de strukturrationaliseringar som ägt rum under många decennier för de flesta varuproducerande branscher. Mekanisering och specialisering har lett till att produktionen har koncentrerats till färre och större enheter. För jordbrukets del har det inneburit att arealen jordbruksmark och antalet djur har minskat under lång tid. Ett exempel är utvecklingen inom mjölksektorn, se figur 1. Enbart under programperioden har antalet mjölkföretag i Dalarna och Gävleborg nästan halverats. Mjölkinvägningen har inte minskat lika mycket, vilket beror på allt större djurbesättningar och högre avkastning per mjölkko.

Det är mot bakgrund av dessa övergripande trender som landsbygdsprogrammet verkat. Vi kan inte idag visa på storskaliga direkta effekter av de satsningar som gjorts inom programmet, men det står klart att insatserna har haft stor betydelse för enskilda och organisationer i deras beslut att genomföra olika landsbygdsutvecklande aktiviteter. I många fall är resultatet direkt fysiskt påtagligt i landskapet.

Diagrammet i figur 2 visar i stora drag hur de beviljade företags- och projektstöden fördelat sig på olika ämnesområden i respektive län. De bruna fälten är traditionell jordbruksproduktion, de gröna fälten skogs-, klimat- och energianknutna satsningar, och slutligen de blå fälten allmän företags- och landsbygdsutveckling.

Satsningar på mjölkproduktion har varit prioriterade både på nationell som regional nivå. Förhoppningsvis har de satsningar som gjorts lett till mer konkurrenskraftigt mjölkföretagande och kanske kan vi idag skönja en uppbromsning av en negativ trend? Andra produktionsinriktningar har förstås också fått del av medlen i programmet, både via startstöd, företagsutveckling och olika typer av investeringar. Utfallet för två av stöden – moderninsering av jordbruksföretag och startstöd redovisas i figur 3.

Omvärldsfaktorer har på olika sätt påverkat bedömningar och prioriteringar under programperioden. Ett exempel är hur priserna på spannmål och andra jordbruksprodukter har varierat under perioden. År 2007 var spannmålspriserna höga jämför med tidigare år. Länsstyrelsen i

Miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar har stått för en stor del av budgeten i det förra landsbygdsprogrammet. Foto: Linda Elverstig

Figur 1. Antalet mjölkföretag, mjölkinvägning och genomsnittlig mjölkinvägning per mjölkföretag i Dalarna och Gävleborg 2006–2012. Källa: LRF Mjölk.

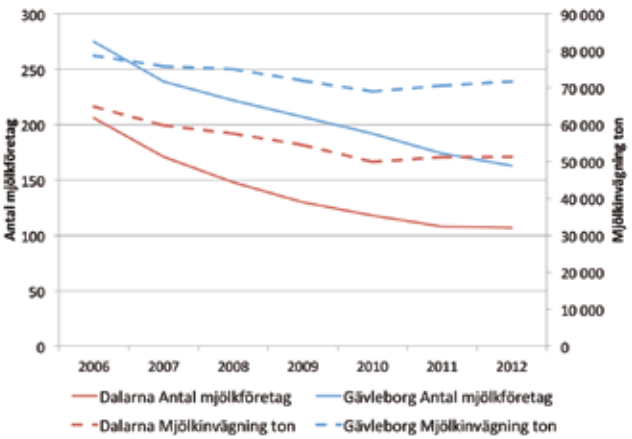

Gävleborgs län upplevde en rejäl byggboom och startstödet halverade för att det skulle räcka till fler. Senare under perioden minskade söktrycket och Länsstyrelsen valde att höja stödtaket i två omgångar.

Kompensationsbidraget och de nationella stöden är viktiga stöd i områden som av naturliga orsaker har sämre produktionsförutsättningar. De öppna odlingsmarkerna har ofta stora miljö- och landskapsvärden i dessa områden. Utbetalningarna har under programperioden legat på över 50 miljoner kronor per år för Dalarna och på cirka 90 miljoner kronor per år för Gävleborg.

Den budgetmässigt största delen av landsbygdsprogrammet står miljöersättningarna för. I Dalarna och Gävleborg är det ersättningarna för vallodling, ekologisk produktion, samt betesmarker och slåtterängar som varit störst, se figur 4. En del av de miljöinriktade ersättningarna och miljöinvesteringarna har styrts regionalt. Dels har det handlat om olika former av miljöersättningar, fristående eller som extra tillägg till befintliga miljöersättningar, så som fäbodbete, dels har det handlat om olika miljöinvesteringar, bland annat uppbyggnad av trägärdesgårdar, anläggning av våtmarker och restaurering av betesmarker.

Många småföretag och andra aktörer, exempelvis bygdeföreningar, på landsbygden har i och med utökningen av målgruppen kunnat ta del av landsbygdsprogrammets medel för olika aktiviteter. I Gävleborg har de mest betydande utvecklingsprojekten varit inom bredbandssatsningen. Det har handlat om att bygga en ny infrastruktur till gagn för alla. Olika former av företagande möjliggörs och kan bli konkurrenskraftiga samtidigt som boende har tillgång till kunskaper och tjänster globalt.

Satsningar på kompetensutveckling har varit högprioriterat inom EU under lång tid. I Dalarna och Gävleborg har många tusen deltagare ägnat sammanlagt åtskilliga tusen utbildningsdagar åt kompetensutveckling. En stor del av kompetensutvecklingen har jordbruksanknytning, men alla målgrupper och de flesta ämnesområden som kan rymmas inom en bred syn på landsbygdsutveckling har funnits med bland de genomförda aktiviteterna. Miljörådgivning är en viktig del av kompetensutvecklingsinsatserna. Hela rådgivningsbranschen har tagit ett steg framåt för miljöarbetet inom jordbruket genom att tillsammans agera via Greppa Näringen, ett rådgivningskoncept som drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna samt företag i lantbrukssektorn. Lantbrukare erbjuds kostnadsfri rådgivning inom ett brett spektra. En viktig framgångsfaktor inom miljörådgivning är att ha god uppföljning och att rådgivaren tar ett helhetsgrepp.

Ny programperiod 2014–2020

Hur det nya landsbygdsprogrammet som nu påbörjats blir är fortfarande oklart vad gäller detaljerna. De övergripande ramarna på EU-nivå är fastställda, men arbetet med att utforma det nationella programmet pågår. Arbetet med de regionala handlingsplanerna pågår också ute i länen. Länsstyrelsen leder arbetet med stöd av ett partnerskap där representanter för olika regionala organisationer och kompetenser ingår.

Berit Löfgren, 010-225 14 36
berit.lofgren@lansstyrelsen.se
Michael Persson, 101-225 02 60
michael.persson@lansstyrelsen.se

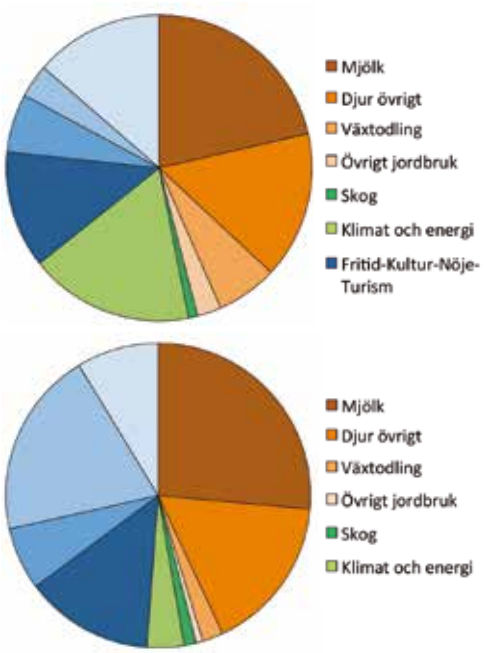

Figur 2. Generaliserad bild av andelen av de samlade insatserna i landsbygdsprogrammet i Dalarna (övre) och Gävleborg (nedre) som gått till olika områden. Källa: Jordbruksverket DAWA.

Figur 3. Antal beviljade stöd och beviljade belopp inom de två åtgärderna modernisering av jordbruksföretag och startstöd, i Dalarna och Gävleborg. Källa: Jordbruksverket DAWA

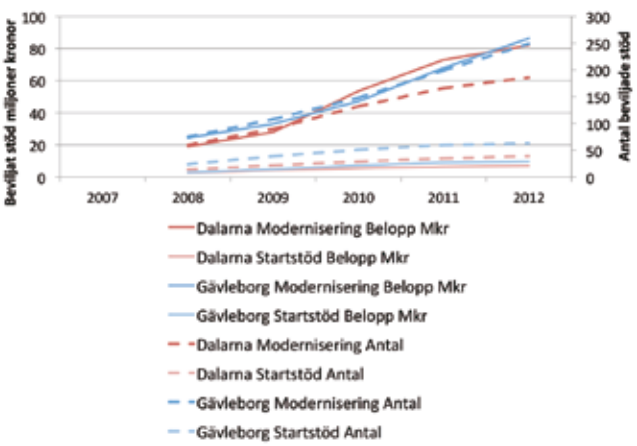

Figur 4. Utbetalda stöd inom några av de större miljöersättningarna i Dalarna och Gävleborg 2007–2012. Källa: Jordbruksverket/SCB.

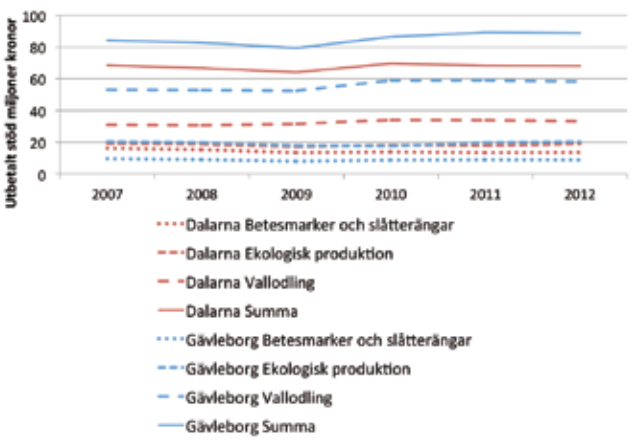

Stöden efter 2015

I skrivande stund finns inga beslut fattade om de nya stöden men Landsbygdsdepartementet har presenterat en del förslag och meddelat hur mycket pengar som stöden kommer att omfatta totalt. Både Länsstyrelsen och Jordbruksverket kommer att gå ut med mer information så snart vi vet mer.

Tidsplanen

I sommar förväntas regeringen ta beslut om de val som Sverige kan göra inom det nya gårdsstödet och förgröningsstödet. Då beslutas också om hur stödet för unga jordbrukare ska se ut samt om det ska införas ett stöd för nötkreatur äldre än 1 år. Efter det ska EU-kommissionen godkänna de val vi gjort och därefter kommer Jordbruksverket kunna ta fram de regler som ska gälla i detalj.

När det gäller kompensationsbidraget och de nya miljöersättningarna så måste även vårt nya landsbygdsprogram godkännas av EU-kommissionen innan vi vet mer om vilka detaljregler och stöd som kommer att gälla. Eskil Erlandsson presenterade budgeten för landsbygdsprogrammet tidigare i vår och regeringen ska nu fatta det formella beslutet och skicka vårt förslag till EU-kommissionen. Du kan läsa mer om det nya landsbygdsprogrammet genom att klicka dig vidare till landsbygdsdepartementet på regeringens hemsida, www.regeringen.se.

Dags för sista ändringsdag

Den 15 juni är sista ändringsdag för din SAM-ansökan när det gäller ändringar som innebär att din utbetalning av stöd ökar. Eftersom den 15 juni i år är en söndag så gäller även ändringar som är inskickade den 16 juni.

Kom ihåg att du inte kan ändra din ansökan om Länsstyrelsen meddelat att du ska få en kontroll även om det sker före den16 juni. Det är därför bäst att göra ändringarna i SAM-ansökan så fort du vet att något förändrats. Det enklaste sättet att ändra din SAM-ansökan på är via SAM Internet. Använder du dessutom e-legitimation så slipper du skicka in en underskriftssida till din Länsstyrelse. Väljer du att signera din ändring med alternativet att skriva under en underskriftssida måste den skickas in till din Länsstyrelse för att ändringen ska vara giltig. För ändringar gjorda fram till och med den 16 juni ska underskriftssidan vara hos din Länsstyrelse senast den 30 juni.

Ändringar som innebär att din utbetalning av stöd minskar kan göras fram till dess att Länsstyrelsen fattar beslut om utbetalning, det vill säga åtminstone fram till mitten av september. För sådana sena ändringar ska underskriftssidan vara hos din Länsstyrelsen inom 10 dagar efter att du skickade in ändringen via SAM Internet.

Har dina block förändrats?

Jordbruksverket tar kontinuerligt nya flygfoton av all jordbruksmark. Blocken där det finns nya flygfoton granskas sedan på skärm och om det behövs görs också fältbesök för att bestämma gränserna. Om gränserna ligger mer än 0,01 ha fel ändrar Jordbruksverket blocket. En del av jordbruksmarken i våra län kommer att granskas efter 3 april. Det kan därför vara en bra att kontrollera om några av dina block förändrats efter att du skickat in din SAM-ansökan. Du ser ändrade block i SAM Internet genom att bocka i rutan ”Visa ändrade block” i kartverktyget under karta och skiften. De ändrade blocken får då en röd kontur i kartan och de blir röda i block- och skifteslistan samt markerade med en stjärna.

Viktiga datum:

16 juni – Sista ändringsdag för ändringar som innebär att din utbetalning av stöd ökar. Observera att du inte kan ändra din ansökan om Länsstyrelsen meddelat att du ska få en kontroll.

Din underskriftssida för SAM-ansökan 2014 ska vara hos din Länsstyrelse. Om du inte skickat in din underskriftssida kommer din SAM-ansökan att avvisas.

Sista dag för dig som hade minst 4 ha stödrätter den 3 april att ta emot stödrätter från någon annan.

Sista dag att komplettera din ansökan med certifierad ekologisk växtodling eller djurhållning.

Din ansökan om övertagande av SAM-ansökan och åtaganden 2014 ska vara hos din Länsstyrelse om överlåtelsen gäller en del av företaget. Om du ska överlåta eller överta ett helt företag ska din ansökan vara hos din Länsstyrelse innan Länsstyrelsen fattar beslut om utbetalning.

30 juni – Sista dag att så dina grödor om du söker miljöersättning och kompensationsbidrag för marken.

Din underskriftssida för ändringar gjorda fram till 16 juni ska vara hos din Länsstyrelse. Om du inte skickat in din underskriftssida kommer din ändring av SAM-ansökan att avvisas. Om du får en fältkontroll kan det då bli stora fel när uppgifter i din ansökan jämförs med dina skiften i fält.

Din växtodlingsplan ska vara hos din Länsstyrelse om du har ett åtagande för miljöersättningen för miljöskyddsåtgärder.

Kontakt: 0771-67 00 00

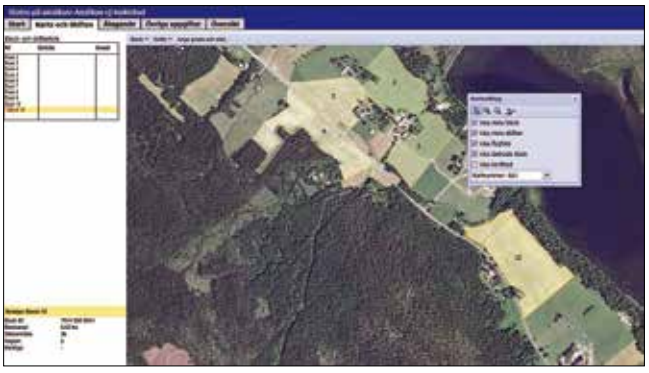

Du ser dina ändrade block i SAM Internet genom att kryssa i ”visa ändrade block” i kartverktyget under fliken karta och skiften.

Bra att veta om tvärvillkor

Tvärvillkoren är extra aktuella för alla som söker jordbrukarstöd. Du måste nämligen följa dessa för att inte riskera avdrag på dina jordbrukarstöd efter en kontroll.

Tvärvillkoren är regler som redan finns i svensk eller EU:s lagstiftning och som är särskilt viktiga att följa för att vi ska kunna hålla jordsbruksmarken öppen, förbättra miljö och djurmiljö, minska smittspridning samt få säkrare livsmedel. På så vis så gäller tvärvillkoren alla oavsett om man söker jordbrukarstöd eller inte. Tvärvillkoren är indelade i olika områden. Dessa är miljö, folkhälsa, växtskydd, djurhälsa, djurskydd och skötselkrav på jordbruksmark.

En viss andel av alla som söker jordbrukarstöd får en kontroll av de tvärvillkor som är aktuella för just den gården. Utöver det så kan du också få en kontroll av vissa tvärvillkor i samband med andra kontrollbesök. Det är möjligt att olika kontrollanter tittar på olika tvärvillkor vid olika tillfällen under året. Om det upptäcks att det finns tvärvillkor som inte uppfylls gör Länsstyrelsen ett procentuellt avdrag på utbetalningen av dina jordbrukarstöd, baserat på hur allvarlig avvikelsen är. Om avvikelsen är mycket allvarlig kan avdraget bli 100 % och du kan i värsta fall också bli utesluten från att söka stöd året efter. Om du upprepar samma fel inom en treårsperiod blir avdraget större. Om ett tvärvillkor kontrolleras vid flera tillfällen under samma år kan du få en upprepning under samma år. Det är därför en bra idé att åtgärda de tvärvillkorsavvikelser som uppmärksammas vid en kontroll snarast.

De vanligaste felen som upptäcks vid kontroller av tvärvillkor är att det finns flerårigt sly på åkermark och betesmark. Betesmarker ska betas varje år och slåtterängar ska slås och skörden föras bort årligen. Även detta är ett vanligt fel. Dessutom är det också vanligt med fel inom djurmärkning, CDB-rapportering och journalföring samt djurskydd och djurhälsa. För att veta vilka tvärvillkor som gäller just dig och hur du uppfyller dessa kan du använda sig av Miljöhusesynen som du hittar på www.miljohusesyn.nu.

Kontakt:

Gävleborg:
Gunilla Ericsson, 010-225 14 31
Jordbrukarstöd
Maria Edlén, 010-225 14 14
Djurskydd och djurhälsa

Dalarna:
Fredrik Löfstrand, 010-225 50 252
Jordbrukarstöd
Katarina Österberg, 010-225 02 71
Djurskydd och djurhälsa

Regler om sparsam körning för dig som är KRAV-ansluten

Om du är ansluten till KRAV tänk på att du måste uppfylla reglerna om sparsam körning.

”Du ska ha en plan för att alla förare av transport- eller arbetsfordon som är permanent verksamma i företaget, utbildas i sparsamt körsätt. Utbildningen ska ge en kompetensnivå i sparsamt körsätt som motsvarar körskolornas förarutbildning. Alla förare i KRAV-anslutna verksamheter ska vara utbildade senast 31 december 2014. Vid tillfälliga arbetstoppar kan extrapersonal utan utbildning i sparsamt körsätt användas.” (KRAVs regel 2.18.1)

Om du söker på ”sparsamt körsätt” på KRAVs hemsida hittar du förutom regeln också mera fyllig information om vad som gäller och vilka utbildningar som är godkända.

Tips på organisationer och företag som erbjuder utbildningar i sparsam körning:

- LRF genom projektet Energilots 2.0. Christian Blanck, 026-24 59 73
- HS Konsult AB, Gunnar Hadders 018-56 04 12, 0705-56 40 66
- Maskinring Dalarna Per-Olof Johansson 070-65 41 008, 0225-404 05
- Maskinring Gästrikland Kristina Eriksson, 070-690 10 93

Stängsel mot rovdjur

Under 2014 kommer det vara möjligt att söka ersättning för uppsättning av stängsel mot rovdjur. Det kommer att vara samma regler som tidigare och det går att söka ersättningen under hela året. Blanketter och information om hur stängslen ska byggas finns på länsstyrelsens hemsida. Blanketter finner du även i webbutiken på jordbruksverket www.jordbruksverket.se Observera att du inte kan börja sätta upp stängslet förrän din ansökan är godkänd och du har fått ett beslut från länsstyrelsen. Eftersom vi inte vet hur många ansökningar som kommer in, vet vi inte om pengarna kommer att räcka till alla.

Kontakt:

Gävleborg – Sara Öberg, 010-225 14 74
sara.oberg@lansstyrelsen.se

Dalarna – Edward Wirgén, 010-225 02 70
edward.wirgen@lansstyrelsen.se

Under 2014 kan man söka ersättning för uppsättning av stängsel mot rovdjur. Foto: Maria Levin

Dialogmöte på temat
– Kvalitet i det offentliga köket

Den 8 april anordnade Länsstyrelsen Gävleborg på uppdrag av Landsbygdsnätverket ett dialogmöte med temat kvalitet i det offentliga köket. Gävleborg var ett av sex län som blev utvalda att hålla dessa möten eftersom vi i länet har genomfört upphandlingar med resultatet att lokala producenter skrivit avtal för att leverera produkter till offentliga kök. Linda Elverstig, projektledare för Matlandetlogistik, ledde mötet och inköpare, kostchefer, intresseorganisationer, producenter och Länsstyrelsen Gävleborg medverkade. Diskussionen flödade kring debatten om lokal och offentlig mat, om förutsättningar för att få med lokala leverantörer i upphandlingar samt framtiden.

Sven-Ulrich Ohlsson, köttproducent och ordförande i LRF Söderhamn, och Ylva Olofsson från Hälsingelivs diskuterar förutsättningar för lokal mat i det offentliga köket. Foto: Linda Elverstig

Den offentliga maten i Gävleborg län diskuterades av dialoggruppen. Medverkande från vänster: Maria Larsson, Berit Löfgren, Sonia Persson, Sigrid Petterssén, Jenny Larsson, Anette Jonsäll, Sven-Ulrich Ohlsson och Ylva Olofsson. Foto: Linda Elverstig

Initiativet

Det är projektet stärkt konkurrenskraft i de gröna näringarna hos Landsbygdsnätverket som står bakom initiativet till de dialogmöten som hållits i de sex länen under våren. Resultatet kommer senare i vår att sammanställas i en slutrapport som kommer publiceras av Landsbygdsnätverket. Nätverkets tidigare arbete med livsmedelskvalitet inom den offentliga sektorn består bland annat av en kartläggning som genomfördes förra hösten. Den kartläggningen bestod av en webbundersökning som riktade sig till kostchefer i landet samt andra personer som arbetar med inköp inom den offentliga sektorn.

Lokala leverantörer i Hälsingland

Arbetet med att få fler lokala leverantörer inom den offentliga maten i Hälsingland började med idén att stimulera det lokala näringslivet. Projektidén togs upp i Hälsingerådet som består av kommunchefer och politiska representanter från alla Hälsingekommuner som ställde sig positiva till just möjligheten att stimulera det lokala näringslivet. Efter mycket arbete finns det idag flera lokala producenter som levererar produkter till de offentliga köken i Hälsingland.

Politiska beslut

Under mötet trycktes det särskilt på hur viktigt det är med ett politiskt beslut i grunden för att lyckas med målet att få fler lokala leverantörer till de offentliga köken. Det faktum att man har ett politiskt beslut att luta sig på skapar en trygghet för de lokala leverantörerna. Det finns då något att gå tillbaka till om den offentliga sektorn sedan inte beställer lokala produkter när leveransavtalen väl är skrivna.

Kommunikation och kunskapsutbyte

Dialoggruppen berättade under mötet att de svårigheter som uppstod i samband med upphandlingen bland annat var att de lokala producenterna inte ville lämna anbud. Efter att föreningen Hälsingelivs ringt runt och frågat några producenter varför visade det sig att det främst fanns tre anledningar. Det var svårt att förstå upphandlingsunderlaget, det fanns en tro om att upphandlingen redan var uppgjord samt att man trodde att man var tvungen att leverera större volymer än vad som krävdes. Med den utgångspunkten jobbade sedan både LRF och Hälsingelivs för att förenkla och förklara upphandlingen för de lokala producenterna. Det framhävdes också under mötet hur viktigt kunskapsutbytet mellan den som beställer, den som upphandlar och den som levererar är. Man behöver veta varandras förutsättningar för att lyckas.

Framtiden

För framtiden uttryckte dialoggruppen att de önskar att måltidssituationen inom skola och äldrevård tas på större allvar. Det spelar ingen roll om man serverar bra mat om elever och äldre inte ges bra möjligheter vid måltidstillfället. Gruppen ansåg också att maten måste in på ett mer naturligt sätt i undervisningen för att en förändring av matens värde ska kunna ske.

Kristin Larsson, 010-225 14 42
kristin.larsson@lansstyrelsen.se

Restaurering vid Stråsjösjön

Jordbrukets industrialisering och avfolkningen av landsbygden har lett till att ett stort antal gamla betesmarker och slåtterängar lämnats att växa igen. Det tidigare öppna odlingslandskapet växer långsamt igen.

Norra stranden vid Stråsjösjön hösten 2008, innan arbetet startade. Foto: Anders Johansson

Samma område, men en annan vinkel, hösten 2012. Nu är sjön åter synlig. Foto: Johan Färlin

Återupptagen skötsel gör landskapet öppnare och många hotade växt- och djurarter får en chans att överleva. Om igenväxningen inte har gått för långt, om det fortfarande finns gräs och örter kvar, kan man återställa en igenvuxen mark på några år genom att restaurera den.

Det finns olika anledningar till att restaurera, vanligast är att man behöver mer betesmark. En annan anledning kan vara att man vill uppnå en öppnare landskapsbild. I byn Västerstråsjö, som ligger i Hälsingland, restaurerar föreningen Stråsjösjöns vänner ett igenvuxet område vid Stråsjösjön.

Byborna bildar förening

Både fastboende och fritidshusägare i byn såg att området runt sjön växte igen. På 1970-talet var det nästan helt öppet, men nu såg man knappt sjön. Wilbert Beyer, som har fritidshus i byn, bjöd in till ett informationsmöte. Under mötet beslutade byborna sig för att försöka återställa markerna kring sjön till hur de såg ut tidigare. Man kunde också reda ut markägarförhållandena runt sjön. Wilbert tog kontakt med länsstyrelsen i Gävle för att få rådgivning om hur restaureringen skulle utföras och för att ”allt skulle gå rätt till”.

Det var rådgivaren Anders Johansson som berättade att man kunde få ersättning för att restaurera igenvuxna betesmarker och slåtterängar. För att göra det enkelt med ersättningen bildades en ideell förening, som åtog sig att följa den restaureringsplan Anders skrev. Enligt planen ska marken restaureras under fem år (2010-2014), där olika moment utförs varje år. Föreningen skrev också kontrakt med markägarna för att få restaurera och beta området kring sjön under restaureringsperioden.

I föreningen ingår såväl lantbrukare som skogsarbetare, vilket gör att både kunskaper och utrustning för att avverka träd och sköta djur finns. – Vi lånar får från en bonde i Delsbo, och har gjort upp ett arbetsschema för den dagliga djurtillsynen. Bonden är nöjd med att få tillbaka sina får välgödda efter några månaders bete hos oss, säger Wilbert. Både ortsbefolkning och förbipasserande är positiva till förändringen av landskapet.

Länsstyrelsen i Gävleborg har tagit fram en broschyr om vad man bör tänka på om man ska restaurera en igenvuxen betesmark eller slåtteräng. Den finns att ladda ner på länsstyrelsens hemsida. Du kan också kontakta länsstyrelsen för kostnadsfri rådgivning.

Johan Färlin, 010-225 14 83
johan.farlin@lansstyrelsen.se

Våtmarksslåtter – lie

Kom med på slåtter i naturreservatet Moränget väster om Dalbyn i Rättviks kommun. I Dalarna har det funnits stora arealer med myrslåttermarker. Särskilt botaniskt värdefulla var och är de så kallade rikkärren, som här i Moränget.

Tid: Torsdag 7/8 klockan 9–16

Samling: Bystugan i Dalbyn, Ore

Ledare: ”Liemannen” Kjell Gustafsson från Hembygdsförbundet i Kronoberg

Kursinnehåll: Vid bystugan tittar vi på olika liar, slipar dem och har teoretisk genomgång kring slåtter och värden i rikkärr. Därefter åker vi till Moränget för praktisk slåtter i ett rikkärr

Kursen är kostnadsfri. Ta med fika, lunch, sittunderlag och arbetshandskar. Max 10 deltagare.

Anmälan senast den 30/7 på www.lansstyrelsen.se/dalarna/aktivitetskalender

Kontakt:
Johanna Jansson, 010-225 04 38, johanna.jansson@lansstyrelsen.se
Edward Wirgén, 010-225 02 70, edward.wirgen@lansstyrelsen.se

Besök en tunnelodling!

Följ med till Lisbeth och Sven-Erik Wilhelmsson, Gustafsängs Trädgård som byggt ca 600 kvm tunnel där de odlar många olika slags grönsaker till sin gårdsbutik. Lisbeth berättar om hur tunnlar sätts upp och vilka för- och nackdelar som finns med tunnelodling. Tunnelodlingen är i fokus för besöket men Lisbeth berättar också om hur Gustafsängs Trädgård utvecklats från starten i början av 1990- talet till idag. Vi tittar förstås också på odlingen av gurka och tomat.

Plats och tid: Gustafsängs Trädgård i Storvik i slutet av augusti.

För mer information kontakta:
Kristina Homman, 010-225 02 45,
kristina.homman@lansstyrelsen.se

Landet Lär

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Gårdsvandring dikor i Forsa

Onsdagen den 11 juni klockan 19–21 på Östergården, Peter Eriksson, N. Forsavägen 1, Forsa (Mittemot Forsa folkhögskola)

Peter och Irene har en nybyggd kall lösdrift med plats för 80 dikor samt ungdjur av rasen Hereford. Gården är Kravmärkt och de säljer mycket av köttet själva. De brukar totalt ca 190 ha med 116 ha vall, 17 ha beten och 50 ha spannmål. Vi inleder kvällen med att titta på stallbyggnaden tillsammans, sen fortsätter vi med att titta på och diskutera kring vallen samt tittar på korna på betet.

Medverkar under kvällen gör Länsstyrelsens byggkonsulent Mats Selin och växtodlingsrådgivare Aron Westlin.

Så ta med er fikakorgen och kom och låter er inspireras av andra lantbrukares satsningar!

Ingen anmälan och ingen kostnad. Välkomna!
Frågor: Petra Forsmark, 010-225 12 08, petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Gårdsvandring får i Ockelbo

Torsdagen den 7 augusti klockan 19–21 hos Magnus Hålén, Klockarbacken 14, Ockelbo

(På höger sida strax innan korsningen väg 303/272 om du kommer från Hamrånge)

Magnus har tidigare haft grisar. Idag har han 64 blandrastackor inhysta i sitt ombyggda sinsuggstall. Han vill bygga om fler grisstallar och göra plats för ytterligare 100 tackor. Magnus brukar idag ca 117 ha åker med 21 ha vall och 87 ha spannmål. Han har även satt upp ett rovdjursavvisande stängsel som vi tittar på.

Victoria Thuillier från HS Konsult, Länsstyrelsens naturbevakare och Fåravelsföreningen finns på plats för att svara på frågor om fårhållning, rovdjur och föreningens arbete.

HKScan Agri finns också på plats och bjuder på hamburgare!

Ingen anmälan och ingen kostnad. Välkomna!
Frågor: Petra Forsmark, 010 -225 12 08, petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Kom och ställ dina frågor till oss på Mittiamässan

Den 15–16 augusti pågår Mittiamässan med tema Gårdsbruk i Ljusdal.

Länsstyrelsen Gävleborg kommer att vara på plats och informera om nya Landsbygdsprogrammet, hur du bäst skyddar dina djur mot rovdjursangrepp och om hur du som lantbrukare kan få kostandsfri gårdsrådgivning.

Lieslåtterkurser

Grundkurser i lieslåtter med Kjell Gustafsson ”Liemannen” från Växjö.

Redskapshistoria, slipning av liar och slåtterövningar. På dessa kurser får vi lära oss att slipa och slå med lie. Kjell har hållit kurser på detta tema i många år och över hela landet. Han kan det mesta om liens historia och användning. Kjell har slipstenar och liar att låna ut, men den som vill kan ta med egen lie. Köp inget nytt inför kursen utan vänta tills du har provat olika modeller där.

2014–08–02 i Järvsö, klockan 09:00

Anmälan senast 2014-07-29 till Järvsö Hembygdsförening på telefonnummer 0651-30 08 70.

Tag med lunch och fika samt tåliga kläder och skor.

För frågor kontakta Kjell Gustafsson, 070-586 11 65.

Samling vid Sanna i Järvsö.

2014–08–03 i Gysinge, klockan 09:00

Anmälan senast 2014-07-29 till Naturum Färnebofjärden på telefonnummer: 010-225 15 16.

Tag med lunch och fika samt tåliga kläder och skor.

För frågor kontakta Kjell Gustafsson, 070-586 11 65.

Samling i Gysinge vid stora parkeringen.

Kurs för dig som företagare

Naturens rogivande kraft – ett företagarkoncept

Ta chansen att under tre dagar få tips och inspiration kring vad du som företagare kan erbjuda dina gäster för aktiviteter i naturen. Utomhusmatlagning och hygien, mindfulness, lär dig några vanliga arter av växter, insekter och djur. Detta och mycket mer fokuserar vi på under dessa kursdagar.

Plats: På och i närheten av Karl Tövåsens fäbod, Rättvik.

Tid: Kursen startar klockan 13 den 2 september och avslutas klockan 15 den 4 september.

Anmälan: Senast den 30 juni till: HS Konsult AB, 018-56 04 00, hskonsult@hushallningssallskapet.se. Begränsat antal platser. Anmälan är bindande. Glöm inte att uppge eventuella kostavvikelser!

Deltagaravgift: 1 000 kr + moms. Kostnad för förtäring och övernattning tillkommer. Övernattning sker på Backlunds Bed & Breakfast i Vikarbyn, rum är reserverade.

Aktiviteten ingår i Landsbygdsprogrammet, som delfinansieras av EU och Svenska staten genom Länsstyrelsen Dalarna.

Hjärtligt välkommen med din anmälan!
Frida Hedin, Sara Overud Wissman och Karin Bergkvist

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden